

Τα έθιμα που κατά κανόνα τηρούνται την πρώ τη μέρα του χρόνου στην χώ ρα μας χαρακτηρίζονται από την ποσότητα και την ποικιλία.
Τα περισσότερα από αυτά σχετίζονται με τον ένα ή τον άλλο τρόπο με την τύχη όπως είναι το ποδαρικό, το ρόδι και η χαρτοπαιξία....

Μια άλλη κατηγορία είναι τα αμιγώ ς εορταστικά όπως είναι τα πυροτεχνήματα και η διασκέδαση, ενώ τέλος υπάρχουν και κάποια που τείνουν να εξαλειφθούν όπως οι κολόνιες, το σφάξιμο του χοίρου και η κρεμύδα για γούρι.
Φυσικά, κύρια θέση σε αυτά έχει η βασιλόπιτα, έθιμο το οποίο τελείται ευλαβικά από την συντριπτική πλειοψηφία της ελληνικής οικογένειας.

Η Βασιλόπιτα

Αναμφισβήτητα το κατεξοχήν Πρωτοχρονιάτικο έθιμο είναι η βασιλόπιτα, που ειρήσθω εν παρόδω, τη συναντάμε σε ολόκληρο τον Ελλαδικό χώ ρο με αρκετές βέβαια παραλλαγές. Οι παραλλαγές αυτές έχουν να κάνουν κυρίως με την σύσταση της.
Έτσι σε κάποια μέρη είναι κέικ ή τσουρέκι, σε άλλα αλμυρή ή γλυκιά πίτα με φύλλα ενώ σε κάποια άλλα είναι ψωμί σαν το Χριστόψωμο. Διαφορές στις Βασιλόπιτες συναντάμε και στην διακόσμηση που φέρουν. Κοινό στοιχείο πάντως της διακόσμησης είναι ένας σταυρός και η αναγραφή του έτους. Σε όλες πάντως τις περιπτώ σεις Βασιλόπιτα είναι στρογγυλή και μέσα της κρύβει ένα φλουρί.
Η βασιλόπιτα είναι συνδυασμός του «εορταστικού άρτου» και του «μελιπήκτου» των αρχαίων προσφορώ ν, τόσο προς τους θεούς όσο και προς τους νεκρούς ή τους κακούς δαίμονες για την εξασφάλιση της υγείας, της καλής τύχης και της ευλογίας του Αγίου Βασιλείου.
Στην πλειοψηφία τους οι Έλληνες κόβουν τη βασιλόπιτα αμέσως μετά την αλλαγή του χρόνου. Σε μερικές όμως, περιοχές της Ελλάδας η Βασιλόπιτα κόβεται στο μεσημεριανό τραπέζι, ανήμερα του Αγίου Βασιλείου την 1η Ιανουαρίου. Όποτε πάντως και αν κοπεί, ακολουθείται το ίδιο εθιμοτυπικό: Ο νοικοκύρης την σταυρώ νει τρεις φορές με ένα μαχαίρι και μετά αρχίζει να κόβει τα κομμάτια. Το πρώ το είναι του Χριστού, το δεύτερο της Παναγίας, το τρίτο του Αγίου Βασιλείου, το τέταρτο του σπιτιού και ακολουθούν τα κομμάτια των μελώ ν της οικογένειας με σειρά ηλικίας.

Πυροτεχνήματα

Τα τελευταία χρόνια έχουν καθιερωθεί τα πυροτεχνήματα στις κεντρικές πλατείες των πόλεων. Είναι με ευθύνη και διοργάνωση των δημοτικώ ν αρχώ ν που επίσης φροντίζουν για τον εορταστικό στολισμό των πόλεων, αλλά και τη διοργάνωση μουσικώ ν εκδηλώ σεων για την παραμονή της Πρωτοχρονιάς.
Η Καλή Χέρα
Συνηθίζεται να δίνεται ένα χρηματικό ποσό σαν δώ ρο σε παιδιά που θα επισκεφτούν κάποιο σπίτι την Πρωτοχρονιά. Συνήθως πρόκειται για τα εγγόνια ή τα ανίψια.
Μερικές δεκαετίες παλιότερα, η «καλή χέρα» ήταν το μόνο δώ ρο που έπαιρναν τα παιδιά την Πρωτοχρονιά και σε πολλές περιπτώ σεις ήταν απλά ένα κέρασμα μιας κι ούτε χρήματα υπήρχαν πολλά, αλλά ούτε μαγαζιά με παιγνίδια.
Στα όμορφα Επτάνησα, ανάμεσα στο Ιόνιο πέλαγος και την Αδριατική θάλασσα, χαίρονται με ξεχωριστό τρόπο τις ημέρες του Δωδεκαημέρου. Οι άνθρωποι γιορτάζουν πηγαίνοντας στην εκκλησία, τρώ γοντας, πίνοντας, τραγουδώ ντας αλλά και κάνοντας αστεία ο ένας στον άλλο.

Το Ποδαρικό

Πολλοί άνθρωποι είναι ιδιαίτερα προσεκτικοί ακόμα και σήμερα σχετικά με το ποιος θα κάνει ποδαρικό στο σπίτι τους, δηλαδή ποιος θα μπει πρώ τος στο σπίτι τους τον καινούριο χρόνο.
Έτσι, από την παραμονή λένε σε κάποιο δικό τους άνθρωπο, που τον θεωρούν καλότυχο και γουρλή, να έρθει την Πρωτοχρονιά να τους κάνει ποδαρικό. Πολλές φορές προτιμούν ένα μικρό παιδί για να κάνει ποδαρικό, γιατί τα παιδιά είναι αθώ α και στην καρδιά τους δεν υπάρχει η ζήλια κι η κακία.
Οι Κολόνιες
Την παραμονή της Πρωτοχρονιάς το βράδυ, οι κάτοικοι της πόλης γεμάτοι χαρά για τον ερχομό του Νέου Χρόνου κατεβαίνουν στο δρόμο κρατώ ντας μπουκάλια με κολόνια και ραίνουν ο ένας τον άλλο τραγουδώ ντας:"Ήρθαμε με ρόδα και με ανθούς να σας ειπούμε Χρόνους Πολλούς." Και η τελευταία ευχή του χρόνου που ανταλλάσσουν είναι "Καλή Αποκοπή" δηλαδή "με το καλό να αποχωριστούμε τον παλιό το χρόνο". "Πάλιν ακούσατε άρχοντες πάλι να σας ειπούμε 'Οτι και αύριο εστί ανάγκη να χαρούμε και να πανηγυρίζομεν περιτομήν Κυρίου, την εορτήν του Μάκαρος Μεγάλου Βασιλείου".
[Από το βιβλίο της Αγγελικής Θ. Μαστρομιχαλάκη, Χριστούγεννα, Πρωτοχρονιά, Φώ τα]
Οι παλιοί Αθηναίοι περίμεναν τον 'Αη Βασίλη από το βράδυ της παραμονής με ολάνοιχτες τις πόρτες των σπιτιώ ν τους και επειδή σύμφωνα με την παράδοση, θα ήταν... κουρασμένος και πεινασμένος από το μακρινό ταξίδι του, έστρωναν ένα μεγάλο τραπέζι και το φόρτωναν με τα πιο εκλεκτά γλυκίσματα και φαγητά για να τον φιλοξενήσουν... γύρω από το τραπέζι αυτό μαζευόταν το βράδυ της παραμονής όλη η οικογένεια και περίμενε για ν' αρχίσει το φαγοπότι. ... Τα μεσάνυχτα έσβηναν τις λάμπες τους κι έδιωχναν με γιουχα□σματα τον παλιό χρόνο, πετώ ντας πίσω του (!) στο δρόμο ένα παλιοπάποντσο.
Τα παιδιά κρεμούν, την παραμονή της πρωτοχρονιάς, τα παπούτσια και τις κάλτσες τους στα παράθυρα ή στο τζάκι περιμένοντας να περάσει ο 'Αη Βασίλης να τα γεμίσει δώ ρα.
Στις Κυκλάδες θεωρούν καλό οιωνό να φυσάει βοριάς την πρωτοχρονιά. Επίσης θεωρούν καλό σημάδι αν έρθει στην αυλή τους περιστέρι τη μέρα αυτή. Αν όμως πετάξει πάνω από το σπιτικό τους κοράκι τους βάζει σε σκέψεις μελαγχολικές ότι τάχα τους περιμένουν συμφορές...

Το ρόδι

"Χίλιοι μύριοι καλογέροι σ' ένα ράσο τυλιγμένοι". Τι είναι;
Το ρόδι είναι σύμβολο αφθονίας, γονιμότητας και καλής τύχης. Σε πολλά μέρη της

Ελλάδας κρεμούσαν στο κάθε σπίτι, από το φθινόπωρο, ένα ρόδι. Μετά τη Μεγάλη Λειτουργία της Πρωτοχρονιάς το πετούσαν με δύναμη στο κατώ φλι για να σπάσει σε χίλια κομμάτια κι έλεγαν: "Χρόνια Πολλά! Ευτυχισμένος ο καινούριος χρόνος!" Το έθιμο του ροδιού της πρωτοχρονιάς διατηρείται και σήμερα. Την ώ ρα που αλλάζει ο χρόνος στην εξώ πορτα του σπιτιού πετάνε και σπάνε ένα ρόδι και μπαίνουν μέσα στο σπίτι με το δεξί πόδι κάνοντας το ποδαρικό, ώ στε ο καινούργιος χρόνος να τα φέρει όλα δεξιά, καλότυχα.

Διασκέδαση

Όλη την περίοδο των γιορτώ ν ο κόσμος βγαίνει περισσότερο τα βράδια κι η κίνηση στα μπαρ και τα κλαμπ είναι αυξημένη. Ειδικά το βράδυ της παραμονής της Πρωτοχρονιάς γίνεται το αδιαχώ ρητο μετά τα μεσάνυκτα κι η κίνηση στους δρόμους είναι τέτοια που τα αυτοκίνητα προχωρούν σημειωτόν. Η διασκέδαση συνεχίζεται μέχρι την ανατολή του ήλιου.

Το σφάξιμο του χοίρου

Ένα παλιό έθιμο, που η πρόοδος και οι σύγχρονες ευκολίες το έχουν σβήσει, είναι το σφάξιμο του χοίρου. Κάθε οικογένεια μεγαλώ νει στην αυλή του σπιτιού ένα χοίρο για να το σφάξει τις μέρες των γιορτώ ν. Την παραμονή της Πρωτοχρονιάς η νοικοκυρά έβραζε σ' ένα καζάνι πολύ νερό.
Ο χασάπης με τη βοήθεια και άλλων αντρώ ν έσφαζε το χοίρο. Μετά το σφάξιμο και το καθάρισμα του από τις τρίχες με κοχλαστό νερό, έσχιζαν το χοίρο και τον χώ ριζαν σε κομμάτια: κεφάλι, πόδια, έντερα, χοιρομέρια κλπ.
Την ουροδόχο κύστη, τη «φούσκα» του χοίρου την καθάριζαν, τη φούσκωναν και την έδιναν στα παιδιά για να παίξουν. Τα έντερα τα έπλεναν καλά και τα έβαζαν στο ξύδι. Ψιλοκομμένα κομμάτια κρέας χοίρου τα έβαζαν για οχτώ μέρες στο κρασί και στη συνέχεια γέμιζαν μ' αυτά τα έντερα φτιάχνοντας τα λουκάνικα.
Τα λουκάνικα και τα κρέατα του χοίρου αφού τα κρέμαγαν σ'ένα κοντάρι, τα κάπνιζαν σε φωτιά από σχοινιές, μερσινιές και ξισταρκές για να στεγνώ σουν. Μετά τα κρεμούσαν στον ήλιο για να ξεραθούν καλά. Από το κρέας του χοίρου έτρωγαν όλο το χρόνο.

Κρεμύδα για Γούρι

Το σκυλοκρέμμυδο ή κρεμύδα (Scilla maritima) είναι συνηθισμένο φυτό στην Κρήτη. Φυτρώ νει άγριο και μοιάζει με μεγάλο κρεμμύδι. Τα ζώ α δεν το τρώ νε γιατί έχει δηλητήριο, που μπορεί να προκαλέσει δερματικό ερεθισμό από επαφή. Ακόμα και να το βγάλεις απ' τη γη και να το κρεμάσεις, δεν παύει να βγάζει νέα φύλλα και άνθη. Ο λαός πιστεύει ότι αυτή τη μεγάλη ζωτική του δύναμη μπορεί να τη μεταδώ σει σε έμψυχα και άψυχα, γι' αυτό την πρωτοχρονιά κρεμούν σκυλοκρέμμυδο στα σπίτια τους. Πρόκειται για αρχαίο έθιμο καλοτυχίας που αναφέρεται ήδη από τον 6 ο αιώ να π.Χ. Σήμερα τείνει να εγκαταλειφθεί.

Χαρτοπαιξία

Αγαπημένο έθιμο των Ελλήνων τις μέρες της Πρωτοχρονιάς είναι να δοκιμάζουν την τύχη τους. Εκτός από το κρατικό Λαχείο που κληρώ νει 10.000.000 τη Πρωτοχρονιά, υπάρχει επίσης η χαρτοπαιξία και τα ζάρια σε καφενεία, λέσχες και σπίτια.
Στα σπίτια είναι έθιμο να παίζονται χαρτιά το βράδυ της Παραμονής της Πρωτοχρονιάς περιμένοντας την αλλαγή του χρόνου. Τα ποσά συνήθως είναι χαμηλά, τέτοια που να προσφέρουν απλά μια φιλική διασκέδαση χωρίς να στενοχωρούν τους χαμένους